

ชื่อวิทยานิพนธ์   ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของ เกษตรกร เกี่ยวกับการอนุรักษ์ต้นผักหวาน
ป่าในอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้เขียน   นางสาวนพคุณ บุญปลอด

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ สุทธิสุภา	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร คำยอง	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรภา คุณภาพ	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กฤษิน ศรีมงคล	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของ เกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ต้นผักหวานป่า ในอำเภอฮอด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และการติดต่อสื่อสารของเกษตรกรของ (1) ผู้เก็บผลผลิตผักหวานป่าเพื่อบริโภคและจำหน่าย (2) เกษตรกรผู้ซื้อผักหวานป่าเพื่อบริโภคที่ไม่เคยคิดจะปลูกต้นผักหวานป่า (3) เกษตรกร ที่บริโภคต้นผักหวานป่าที่อยากปลูกต้นผักหวานป่าและ (4) เกษตรกรที่เคยหรือกำลังปลูกต้นผักหวานป่า ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ต้นผักหวานป่า ตลอดจนศึกษาปัญหาและแนวทางในการอนุรักษ์ต้นผักหวานป่า

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้คือ เกษตรกรในอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงและสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 193 ราย ได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์และใช้แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์แบบจำแนกหมู่

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับเกษตรกรผู้เก็บผลผลิตผักหวานป่าเพื่อบริโภคและจำหน่าย พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ที่ทัศนคติสอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์ต้นผักหวานป่า จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่ามีตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ต้นผักหวานป่า คือ ขนาดของฟาร์ม และความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ต้นผักหวานป่า ความถี่ในการเข้าเมือง

สำหรับเกษตรกรผู้ซื้อผักหวานป่าเพื่อการบริโภค ไม่คิดจะปลูกต้นผักหวานป่า ส่วนใหญ่มีทัศนคติสอดคล้องกับหลักอนุรักษ์ต้นผักหวานป่า จากการทดสอบสมมติฐานพบว่ามีตัวแปรอิสระ 8 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับทัศนคติของเกษตรกร คือ อายุ เพศ ระดับการศึกษา ความรู้ความเข้าใจในการปลูกผักหวานป่า ขนาดของฟาร์ม รายได้รวมของครอบครัว ความถี่ในการเข้าเมือง และการรับข่าวสาร

เกษตรกรที่บริโภคผักหวานป่าที่อยากปลูกต้นผักหวานป่า ส่วนใหญ่มีทัศนคติสอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์ต้นผักหวานป่า จากการทดสอบสมมติฐานพบว่ามีตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับทัศนคติของเกษตรกรคือ เพศ ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ต้นผักหวานป่า และความถี่ในการเข้าเมือง

ส่วนเกษตรกรที่เคยหรือกำลังปลูกต้นผักหวานป่านั้น พบว่าส่วนใหญ่มีทัศนคติสอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์ต้นผักหวานป่า จากการทดสอบสมมติฐานพบว่ามีตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับทัศนคติของเกษตรกรกลุ่มนี้คือ การเป็นสมาชิกองค์กรต่างๆ ความถี่ในการเข้าเมือง การรับข่าวสาร การเข้ารับการฝึกอบรม และความรู้ความเข้าใจการอนุรักษ์ต้นผักหวานป่า

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับทัศนคติของเกษตรกรทั้ง 4 ประเภทคือ ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ต้นผักหวานป่า และความถี่ในการเข้าเมือง โดยความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรพบว่าแบ่งเป็น 2 แบบ คือ ความรู้แบบเป็นทางการกับความรู้แบบไม่เป็นทางการ ซึ่งความรู้แบบเป็นทางการ หมายถึง ความรู้ที่ได้รับจากโรงเรียน ส่วนความรู้แบบไม่เป็นทางการเกิดจากการที่เกษตรกรได้รับข่าวสารจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการที่เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก เช่นการที่เกษตรกรเดินทางเพื่อไปประกอบกิจกรรมต่างๆ ในเมือง เป็นต้น

ปัญหาในการอนุรักษ์ต้นผักหวานป่าของเกษตรกรที่พบคือ เกษตรกรผู้เก็บผลผลิตผักหวานป่าบางคนนิยมเก็บดอกและผลอ่อนของต้นผักหวานป่า ซึ่งจะทำให้การสืบต่อพันธุ์ของต้นผักหวานป่าในป่าลดน้อยลง นอกจากนี้เกษตรกรไม่รู้วิธีเพาะเมล็ดหรือผลิตกล้าผักหวาน และวิธีปลูกรักษาต้นผักหวานป่าที่ถูกต้อง

แนวทางในการอนุรักษ์ต้นผักหวานป่า คือ หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มความรู้อย่างเข้าใจในวิชาการ โดยเฉพาะเทคนิคด้านการขยายพันธุ์และปลูกรักษาต้นผักหวานป่าแก่เกษตรกร สำหรับป่าธรรมชาติที่มีต้นผักหวานป่านั้น หน่วยงานของรัฐควรหามาตรการควบคุมการทำลายและการฟื้นฟูสภาพป่า โดยส่งเสริมให้ชุมชนในท้องถิ่นดำเนินการป่าชุมชน เป็นต้น

Thesis Title Factors Influencing the Attitude of Farmers
towards Conservation of Wild Pak Waan
(Melientha suavis Pierre.) in Hod District,
Chiang Mai Province.

Author Miss Noppakun Boonplod
M.Sc. (Agriculture) Agricultural Extension

Examining Committee

Assoc. Prof. Dr. Paiboon Suthasupa	Chairman
Assist. Prof. Dr. Soontorn Khamyong	Member
Assist. Prof. Warapa Kunaporn	Member
Assist. Prof. Katin Srimongkhon	Member

Abstract

The objective of this research was to identify characteristics, socioeconomic and communication factors of (1) farmers who collect the products of Pak Waan Paa for food and for sale (2) farmers who buy the products of Pak Waan Paa for food but do not want to grow Pak Waan Paa (3) farmers who buy Pak Waan Paa for food and to grow this tree and (4) farmers who use Pak Waan Paa as food and has an experience of growing towards Pak Waan Paa Conservation.

Population used in this study were farmers in Hod District, Chiang Mai Province. One hundred and ninety three farmers were selected by Purposive and Simple Random Sampling method. Data was collected by interviewing and using questionnaires.

Data analysis included percentage, mean, standard deviation and Multiple Classification Analysis.

It was found that most of farmers who collected Pak Waan Paa products for food and for sale had the attitude corresponding with the concept of Pak Waan Paa conservation. There were, three independent factors being positively related with farmer's attitude. They were knowledge of Pak Waan Paa conservation, farm size and frequency of visiting city.

For those farmers who bought Pak Waan Paa products but never thought to grow this tree had the attitude corresponding with the concept of Pak Waan Paa conservation. They were age, sex, educational level, knowledge of Pak Waan Paa conservation, farm size, income, frequency of visiting city and communication.

For those who bought Pak Waan Paa for food and would like to grow this tree had the attitude corresponding with the concept of Pak Waan Paa conservation. It is found that three independent factors positively related with farmer's attitude. They were sex, knowledge of Pak Waan Paa conservation and frequency of visiting city.

For those farmers who were growing Pak Waan Paa as food and had experience of growing this tree had the attitude corresponding with the concept of Pak Waan Paa conservation. It is found that five independent factors positively related with farmer's attitude. They were frequency of visiting city, communication, knowledge of Pak Waan Paa conservation.

Two factors which have a significant relationship with the attitude of all groups of farmers were knowledge of Pak Waan Paa conservation and frequency of visiting city. Informal and formal knowledges were indentified. Formal knowledge involves farmer's education received from schools. Informal knowledge was obtained from outside world including city visit for doing some activities.

Problems of Pak Waan Paa conservation faced by farmers were that some farmers usually collect its flowers and young fruits, causing the decreasing regeneration of Pak Waan Paa tree in the forest. Moreover, they did not know how to produce seedlings and plant this tree properly.

The way for conservation of Pak Waan Paa tree was that the government agency should increase farmer's knowledge especially the propagation techniques by seeds and planting Pak Waan Paa tree in the natural forest where Pak Waan Paa exist. Moreover, the government agency should look for measures to control deforestation and forest restoration by promoting local community to carry out community forest project.